

zlat denar. Obljubil pa je tudi, da jutri zopet pride. Starišem ni moglo v glavo, kaj da tuji gospod namerava.

Ves srečen se je gospod Stermički vrnil k svojemu prijatelju na graščino. Popraševal ga je po okolnostih ubožnega Martinca, in prijatelj mu je naštel zgolj dobre lastnosti poštene kmečke družine. Drugi dan se Strmički takój poda k Martinčevim ter jih v njih veliko začudenje prosi, da bi mu dali Tončko za tovarišico njegovej hčerki. Stariši se zelo začudijo tej prošnji ter ne morejo razumeti, kaj prav za prav tuji gospod misli. Balí so se za dobro in pridno Tončko posebno še zaradi tega, ker jim je bil gospod Strmički popolnoma neznan človek. Zatorej ne morejo dovoliti takój v njegovo prošnjo, ampak izprosijo si nekaj dni v premislek. Po vsestranskem prevdarku izprevidijo, da bi bilo za Tončko pač jako dobro, da mu jo dajó. Zvedeli so namreč o gospodu Strmičkem, da je zelo imovit in pošten graščak.

Za Tončko so zdaj nastopili presrečni dnevi. Ko je Strmički slišal, da mu stariši dadó Tončko, prišel je sam s kočijo po njó. Pač se je ta dan mnogo solzà prelilo. Jokali so stariši, jokali bratci in sestrice, ko se je bilo treba ločiti od dobre Tončke. Pa tudi sosede so jokale, ko so jej podajale roko v slovo. Jokala je tudi Tončka, nekaj od žalosti, ker se je bilo treba ločiti od preljubih starišev, nekaj od veselja, da jej je ljubi Bog naklonil toliko srečo. Naposled jo posadé v kočijo in gospod Strmički jo srečno pripelje na svojo graščino. Kako lepo je bila vzprijeta od gospe Strmičkove in gospodične Milke tega vam niti popisati ne morem. Samó toliko naj vam še povem, da se je ubožna kmečka deklica takój prikupila gospodični Milki, ter sta se ves čas svojega življenja ljubile kakor bi si bile pravi sestrí. A tudi njenih starišev gospod Strmički ni pozabil. Pomagal jim je o vsakej prilíki, če je le videl, da jim je podpore treba.

In še več! Ko je pozneje pošten mladenič prosil za Tončkino roko, dobila je od gospoda Strmičkega lepo in bogato doto. Ker se je Tončka ves čas tako lepo vedla, ker je bila poštena, poslušna in bogoljubna deklica, zato je gospod Strmički za njo tako skrbel kakor za lastno hčerko Milko. Mladení, ki jo je vzel za ženo, bil je sin jako poštenega in imovitega trgovca iz bližnjega mesta. Tončki, njenim starišem, in vsem se je prav dobro godilo ves čas njihovega življenja.

Glejte otroci! tako poplačuje Bog take otroke, ki svoje stariše ljubijo in poslušajo.

Fr. O.

Svinčnik.

Malo je stvari, katerih bi človek toliko rabil, kakor svinčnik, pa je vender le malo ljudi, ki bi znali povedati, kako se svinčniki izdelujejo. Stari narodi svinčnika niso poznali v tej obliki, v kakeršnej je danes, pisali in risali so le z ógljijem ali pa z barvami. V srednjem veku so si prirejali iz cina in svinca majhene klince, s katerimi so risali prvi italijanski risarji.

Za sedanje svinčnike pa ne rabimo več svinca, ker je pretrd in prebledo piše. Črni klinček v lesu zaprt, s katerim danes pišemo in rišemo, je neka ruda, katero imenujejo prirodopisci „grafit“. Grafít je menj ali bolj čist ogljik,

ki se nahaja po Avstrijskem, Češkem, Bavarskem, Ruskem, Angležkem i. t. d. Avstrija ima grafita največ v južnem Češkem okolo Krumlova, potem na Moravskem, Spodnjem Avstrijskem in Gorenjem Štajarskem. Navadno je grafit zmešan z drugimi rudninami takó, da ni za pisavo. Zato je komaj kakih 200 let od kar ga rabimo. Leta 1664. našli so namreč na Angležkem blizu mesta Borrowdale prvič tako čistega grafita, da so iz njega začeli svinčnike izdelovati. Kmalu se je to orodje ljudem takó prikupilo, da so plačevali v Londonu angležki cent tega grafita po 1680 goldinarjev avstrijske veljave. Ali h krati je začelo pomanjkovati te dragocene rude, in Angleži so prepovedali, da se ne sme prodajati v tuje dežele. Polagoma je te rude popolnem zmanjkalo. — Svinčnike so pa narejali takó: Plôče, kakeršne so izkopavali iz zemlje, žagali so s tenkimi žagami v klinčke, katere so potem vdodelovali v okrogle lesene. Ko pa ni bilo več dobiti plôč, začeli so odpadke in drobne grafitove koškečke mleti v droben prah, katerega so potem v nalašč zato pripravljenih stiskalnicah (prešah) zopet stisnili v ploče, iz katerih so izdelovali svinčnike na isti način kakor poprej.

Sto let kasneje kakor na Angležkem so napravili tudi po Nemškem tovarne za izdelovanje svinčnikov. A vse te tovarne so morale za drag denar kupovati angležki grafit, ali ga pa dobivati s Španskega. Poskušale so pa tudi rabiti domač grafit, kolikor se je dalo.

Proti koncu pretečenega stoletja je francoz Condé kemično preiskal angležki grafit ter našel, da ima 24 odstotkov ogljika, 8 odstotkov železa in 36 odstotkov gline in apnenca v sebi. S tem se je pokazalo, da bi bilo najboljše čistemu grafitu dodajati gline, da ga veže, ter se potem od njega lahko izdelujejo svinčniki vsakovrstne trdote. Vže 1798. leta na razstavi na Martovem polji pri Parizu so bili razstavljeni Condé-jevi svinčniki, ki so se v obče takó priljubili, da so se naglo razširili po vsej Evropi, ter nobena druga tovarna ni mogla tekmovati z njimi. Na Nemškem si je posebno tovarna K. Fabrova mnogo prizadejala, kako bi zboljšala svoje pridelke. A 1847. leta najde francoz Alibert v Sibiriji velik sklad grafita ravno tako dobrega kakor angležki. Faber in on kupita od ruske vlade za velik leten davek ves sklad sibirskega grafita, in vse druge tovarne ga morajo kupovati od teh dveh posestnikov.

Ta bogati sklad sibirskega grafita je na gori Batougol blizu kitajske meje. Pot od tod v Evropo je tako draga in težavna, da stane 1 kilogram sibirskega grafita, predno pride v tovarno, vže celih 12 goldinarjev.

Predrugáčili so dandenes tudi način pridelovanja. Grafit devljejo zdaj v kámene posode ter vlivajo močne žepene kisline nanj. Nekoliko dni stoji ta zmes; gruda se začne greti sama in razpade v črno blato. Potem se žepena kislina z vodo izpere, pridene se dobro izprana glina in skrbno pomeša takó, da je vsa mešanica popolnem enaka. Ta zmes se potem tako dolgo suši, da ostane še vlažna kakor testo, stisne se skozi železno pločo, ki ima takó široke luknjice, kakor debeli morajo biti grafitovi klinčki, ki se vdelaajo v les. Na pogled so ti klinčki podobni rezancem (nudelnom). Na pločah je potem poravnajo in razrežejo v tako dolgost, kakeršni naj bodo svinčniki. Ko je to delo končano, posušé se grafitni klinčki in prežaré v železnih in glinastih trdo zaprtih posodah. Na to se klinčki vdelaajo v les. Če si svinčnik natančno ogledamo, vidimo, da leži grafitov klinček v malem koritei, ki je pokrito

z lesenim pokrovčkom. Ta pokrovček je prilepljen na koritce takó lepo, da je videti les kakor da bi bil iz celega.

Največja tovarna za svinčnike v našem cesarstvu je L. in O. Hardtmuth-ova v Budejčevicah na Češkem, ki naredi po več milijonov svinčnikov čez leto in dan.

Fr. Hubad.

Prirodopisno-natoroznansko polje.

Podlásica.

Ali jo poznate lepo živalco na šibkih, nizkih nožicah, s tenko zleknim truplom in jasno rujavim kožuhom? Ako vam še povem, da stanuje malo ne povsod po drevesnih duplih, po luknjah pod zemljo, mej trnjem na polji, v grobljah konec njiv, pa tudi po hlevih in svísljih, takój bodete zavpili in rekli: to je podlásica, oj jaz jo poznam, videl sem jo, ko se je priplazila izpod našega hleva, skrbno vohljala z malim smrčkom, na okoli a mene ugledavši, smuk! bila je v hipu zopet pod hlevom. — Dà, dà uganili ste, ter vam rad verojamem, da jo poznate krvoločnico, ki davi najrajše miši, podgane in krte. In ako bi bilo samó to, privoščili bi jej vse miši in podgane, ali ta spak napada prav pogostoma tudi živali, ki so mnogo večje od nje, kakor divje in domače zajce, kuretino i. t. d. Lahko bi se reklo od nje, da je vsemu, kar hodi in lazi po zemlji, napovedala vojsko. Še celó brezskrbnim kobilicam, kuščarjem, kačam, ribam in rakom v vodi ne prizanaša. Kadar je hudomušna, zažene se tudi v psa, v konja in celó človeku skoči za vrat ter se brani na vse pretege.

Podlásica je kunjega plemena in je mej kunami najmanjša in najlepša zver. Lepo je videti mlade podlasice, igrajo se kakor mlade mucke, uganjajoč vsakeršne šale in burke. Mlado podlasico je prav lahko ukrotiti.

Nekoliko večji kakor navadna podlasica je hermelin ali vélika podlasica, ki živi in se véde kakor nje sestrična navadna podlásica. Hermelin, ki ga vidite zgoraj na podobi, ima dragoceno jasno rujavo kožuhovino, ki pa po zimi-popolnoma pobéli, samó dolgi rep ostane na konci tudi po zimi črn. Nahaja se sem ter tja pri nas, a največ se jih dobóde po severnih krajih Evrope in Azije, koder je prav pridno lové, da-si je taka lov večkrat silno težavna. Kožuhovina od hermelina se je vže od nekđaj drago plačevala, zato so v prejšnjih časih le cesarji in kralji in druga imenitna gospóda nosili plašče, ki so bili obšiti z hermelinjimi kožicami.

Babjeverni ljudjé se podlasice bojé, češ, da so strupene, kar pa ni res ter tudi vi ne smete kaj takega verojeti.